

Sisällys

Esipuhe.....	9
Johdanto.....	12
1 Tutkimus työelämässä	15
Ammattikorkeakoulun ja yliopiston erilaiset koulutustavoitteet.....	16
Ammattikäytännön ja tutkimuskäytännön kohtaaminen.....	18
Yhdessä enemmän	26
2 Tutkimukselle asetetut vaatimukset.....	29
Tutkimusten vertailuperusta ja uuden tiedon tuottaminen	30
Teoreettinen viitekehys, mallit, käsitteet ja määritelmät.....	34
Järjestelmällisyys, kurinalaisuus ja täsmällisyys.....	38
Tutkimusetiikka	41
3 Tutkimusprosessi käytännössä.....	55
Tutkimuksen kulku.....	56
Ideataso	58
<i>Tiedonintressi</i>	63
<i>Monimetodinen lähestymistapa</i>	70
<i>Valmiin tutkimuksen kieli</i>	74
Sitoutuminen: tutkimussuunnitelma	75
<i>Tutkimussuunnitelman tarkoitus</i>	75
<i>Tutkimussuunnitelman sisältö</i>	76
Toteuttaminen	79
Kirjoittaminen.....	79
Tiedottaminen	85
Tutkimusrahoituksen hakeminen	86

4 Määrällinen tutkimusmenetelmä käytännössä	93
Tutkimusaineiston keräämisen tavat	94
Otannan suunnittelu	98
Kyselylomakkeen valmistaminen.....	101
Teoriasta kyselylomakkeeksi.....	101
Kyselylomakkeen suunnittelu ja testaus	105
Kyselylomakkeen taulukointi	109
5 Laadullinen tutkimusmenetelmä käytännössä.....	117
Menetelmän erityispiirteet.....	118
Tutkimushaastattelu aineistona.....	122
Tutkimushaastattelun muodot	122
Tutkimushaastatteluiden keräämisen pulmat ja ratkaisut.....	127
Haastateltavien valinta	135
Puheesta tekstiksi: litterointi	137
Havainnoinnin toteuttamisen tapoja	142
Osallistuva havainnointi ja tarkkailu.....	142
Kuvat ja tekstit havainnointiaineistona	146
Havainnoinnin järjestelmällisyys	149
Tutkimusaineiston määrä: koolla ei ole väliä.....	150
Harkinnanvarainen näyte	151
Kylläntymispiste (saturaatio)	152
Tapauksen rajaaminen	153
6 Merkityksiä tutkimassa ja ymmärtämässä.....	159
Merkityssuhde tutkimuskohteena	160
Kolme tapaa lähestyä merkityssuhdetta.....	163
Sisällönanalyysi.....	163
Fenomenologinen lähestymistapa.....	171
Diskurssianalyysi	175
Hermeneuttinen metodi	179

7 Tutkimuksen arviointi.....	187
Ketkä arvioivat tehtyä tutkimusta?.....	188
Saatekirje arvioinnin kohteena	189
Määrällisen tutkimuksen arviointi	193
<i>Pätevyys (validiteetti)</i>	193
<i>Luotettavuus (reliabiliteetti)</i>	194
Laadullisen tutkimuksen arviointi	195
<i>Tulkinnan yleistäminen</i>	195
<i>Tutkimuksen luotettavuus</i>	196
Tutkimuksen arvioinnin perusta: tutkimus tekstinä	199
Argumentaatio tutkimustekstissä	207
Loppusanat.....	212
Lähteet.....	215
Sanasto.....	221
Liitteet.....	231
Liite 1. Opintopalveluiden laatu alueen ammatillisessa täydennyskoulutuksessa.....	232
Liite 2. Opintopalveluiden laatu alueen ammatillisessa täydennyskoulutuksessa. Vastattu lomake.....	234
Liite 3. Haastattelukysymykset perehdyttäjälle	236
Liite 4. Haastattelukysymykset perehdyttäjälle. Kehitelty versio ..	237
Liite 5. Suomi – missä olet, minne menet?	
Tutkimus kansalaismielipiteestä 2004–2005.....	239
Liite 6. Yksityisen sektorin palkkatutkimus 2002.....	240

Esipuhe

Helsingin yliopiston käytännöllisen filosofian dosentti Arto Siitonen (2004, 277) totesi jo 2000-luvun alussa teoksessa *Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu*, että ”Vailla tutkimuspohjaa oleva opetus supistuu vanhan toistamiseksi. Tutkimuksellista asennoitumista voidaan opettaa ajattelun taitona. Ammatillisen opetuksen vähimmäisvaatimus on ammattitaidon välittäminen, mutta taitavalta ammatilliselta voidaan odottaa ammatillista sivistyneisyyttä ja ammattietiikan sisäistämistä”.

Ammattikorkeakoulut eivät yhteiskunnallisen tehtävänsä mukaisesti kouluta tutkijoita. Tämä tehtävä on annettu yliopistotasoiselle koulutukselle, jossa korostuvat tieteellinen tutkimus ja siihen perustuva opetus. Yliopistoarjessa puhutaan myös tutkimusperustaisesta opetuksesta. Lisäksi yliopistot yhdessä tiedelaitosten kanssa tukevat tutkimustoiminnan edellytyksiä yhteiskunnassa. Ammattikorkeakoulujen ensisijainen tehtävä on antaa työelämätarpeisiin ja työelämän käytäntöihin vastaavaa koulutusta. Samalla ammattikorkeakouluisa harjoitetaan soveltavaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Tutkimus- ja kehittämisorientoituneen toiminnan tehtävä on palvella opetusta, tukea työelämää ja aluekehitystä sekä uudistaa alueen elinkeinorakennetta. (ks. Yliopistolaki 558/2009; Ammattikorkeakoululaki 932/2014.)

Korkeakoulujärjestelmä kokonaisuudessaan on kuitenkin nähtävä kenttänä, jossa tutkimuksella on keskeinen paikka. Tutkimuksella johdetaan, ohjataan ja osallistetaan ihmisiä yhteiskunnassa. Aktiiviseen kansalaisuuteen ja osallistuvaan asenteeseen tukeva ajattelutapa Suomessa on johtanut siihen, että yhä useammin

arkipäivän keskustelussa kansalaiset argumentoivat omia näkemyksiään ja omaa toimintaansa tutkimustuloksien perusteella. Yhä useammin kuulee muidenkin kuin tutkijakoulutuksen saaneiden ihmettelevän uutisissa asioiden perusteena esitettyjä tutkimustietoja ja pohtivan sitä, miten nämä tutkimukset on tehty.

Siten tutkimuskäytäntöjen ymmärtäminen on paljon muutakin kuin se, että selviää tutkintoon liittyvästä opinnäytetyöstä. Korkeakoulujärjestelmäs-
tä valmistuneen perustaitoihin kuuluu taito tehdä tutkimuksia, selvityksiä ja kartoituksia yhdessä kollegoidensa kanssa yhä useammin myös monialaisesti ja monitieteellisesti. Nykyään puhutaan osaamisen yhteydessä geneerisistä tai-
doista, joihin kuuluvat tiedon analyysi- ja hallintataidot sekä tiedon suullinen ja kirjallinen ilmaisutaito. Samaten geneerisiin taitoihin lukeutuvat erilaisten tietolähteiden ja aineistojen hallinta sekä kyky arvioida ja varmistaa tiedon tarkoituksenmukaisuus, oikeellisuus ja laatu. Tässä työskentelyssä keskeistä on myös tieto- ja viestintäteknikan käyttötaito. Tämän käyttötaidon likeinen osa tutkimuksessa ja kehittämisessä on tutkimuseettinen tiedon hankinta, käsittely, käyttö ja säilyttäminen. Tutkimusosaamista ei enää voida pitää vain yliopistojen ja niistä valmistuneiden asiantuntijoiden yksinoikeutena tai erityistaitona, vaan tutkimusosaaminen koskee jokaista työelämässä toimivaa korkeakoulujärjestel-
mästä tutkinnon saanutta.

Tutkimuksen maailma on muuttunut viimeisten viiden vuoden aikana, ja jälleen on tullut aika päivittää *Tutki ja kehitä* -kirjaa. Suurin tutkimusta koskeva muutos on tapahtunut korkeakouluverkoston rakenteen kehittämisessä. Tavoitteena on ollut toiminnan tehostuminen sekä työelämän ja aluevaikuttavuuden lisääntyminen muodostamalla ammattikorkeakouluista ja yliopistoista rakenteellisesti tiiviimpiä monialaisia korkeakoulu yhteisöjä. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen alueelliset strategiset yhteistyösopimukset opetus-, tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa ovat tuoneet kaikki tutkimuksellisesti työskentelevät toimijat saman pöydän ääreen kadottamatta alkuperäistä ideaa korkeakoulutuksen duaalimallista.

Opetuksessaani rakennemuutos on näkynyt siten, että joillakin tutkimuskursseillani istuvat rinta rinnan niin avoimen yliopiston, ammattikorkeakoulun kuin yliopiston tutkinto-opiskelijat. Ryhmätöitä tehdään yhdessä ilman koulutusrajoja. Tämä on vaatinut myös opetuksen pedagogista kehittämistä niin, että erilaiset tutkimustarpeet ovat tulleet paremmin huomioiduksi. Itse olen yliopistonlehtorina kokenut tutkimusopintojen laaja-alaistumisen monella tavalla antoisaksi, kun rinnan voi kuljettaa tieteellisen tutkimuksen, tutkimuksellisen kehittämistoiminnan, design-tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan näkökulmia.

Kiitän Muotoiluinstituutin ja Taideinstituutin koru- ja kuvataiteen sekä muotoilun erikoistumisopinnoissa Tutkimusmenetelmät-kurssillani vuonna 2004 ja 2005 opiskelleita opiskelijoita. Edellinen vuosikurssi viritti mielessäni idean tästä oppikirjasta, ja jälkimmäisten kanssa pääsin testaamaan oppikirjan sisältöä. Kiitän myös vuosien 2014–2015 yhteistyöstä Kaarina Kanteletta ja monialaisen alueosaamisen opinnäytetyön opiskelijoita Lapin ammattikorkeakoulussa, YAMK-tutkinnossa. Heidän innoittamana lähdin päivittämään käsikirjoitusta kymmenen vuoden jälkeen. Nyt kiitän jokaista lukijaa innon sytyttämisestä tämän päivitetyn 5. painoksen työstämiseen. Kiitoksen on ansainnut myös Ville-Matti Vilkkä antamastaan teknisestä tuesta ja sisällöllisistä kommentteista ja rinnalla kulkemisesta kirja-arjessa.

Kirjan luovaa työtä ovat tukeneet Suomen tietokirjailijat ry ja Kansan Sivistysrahaston Kustannusosakeyhtiö Tammen rahasto.

Hämeenlinnassa 24.10.2020

Hanna Vilkkä